

Салимове Лігво

Містечко, у якому виріс Бен Міерз, завжди було звичайним. Нічого особливого, нікого особливого, хіба що назва трохи дивна: Єрусалимове, або, як вимовляють місцеві люди, Салимове Лігво. І ось Бен, тепер уже відомий письменник, повернувся сюди знову, бо хотів закрити гештальт минулого — свій дитячий страх. Те, що він малим побачив у старому зруйнованому будинку, який називали Домом Марстена, ледь не довело його до божевілля. Та Салимове Лігво не квапиться стирати старі спогади Бена. Навпаки: над Домом Марстена скупчуються моторошні хмари. У містечку один за одним зникають люди. Та найстрашніше розпочнеться тоді, коли зниклі знову повертатимуться...

С Т І В Е Н
К І Н Г

САЛІМОВЕ ЛІГВО

CTIBEH
KIHГ

**STEPHEN
KING**

SALEM'S LOT

A NOVEL

**СТІВЕН
КІНГ**

САЛИМОВЕ ЛІГВО

РОМАН

Переклад з англійської та коментарі
Олександра Красюка

ХАРКІВ **КЛУБ**
2021 **СІМЕЙНОГО**
ДОЗВІЛЯ

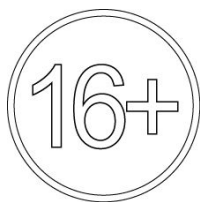

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
2021

ISBN 978-617-12-8565-1 (epub)

Жодну з частин цього видання не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі без письмового дозволу видавництва

Електронна версія зроблена за виданням:

This translation published by arrangement with Doubleday, an imprint of The Knopf Doubleday Group, a division of Penguin Random House, LLC

Перекладено за виданням:
King S. Salem's Lot : A Novel / Stephen King. — New York : Anchor Books, 2013. — 672 p.

Обережно! Ненормативна лексика!

Дизайнер обкладинки *Петро Вихорь*

Кінг С.

К41 Салимове Лігво : роман / Стівен Кінг ; пер. з англ. та комент. О. Красюка. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2021. — 576 с.

ISBN 978-617-12-8316-9

ISBN 978-0-34 5-80679-6 (англ.)

Містечко, у якому виріс Бен Мієрз, завжди було звичайним. Нічого особливого, нікого особливого, хіба що назва трохи дивна: Єрусалимове, або, як вимовляють місцеві люди, Салимове Лігво. І ось Бен, тепер уже відомий письменник, повернувся сюди, бо хотів закрити гештальт минулого — свій дитячий страх. Те, що він малим побачив у старому зруйнованому будинку, який називали Домом Марстена, ледь не довело його до божевілля. Та Салимове Лігво не квапиться стирати старі спогади Бена. Навпаки: над Домом Марстена скупчуються моторошні хмари. У містечку один за одним зникають люди. А найстрашніше розпочнеться тоді, коли зниклі знову повертатимуться...

УДК 821.111(73)

© Stephen King, 1975, renewed 2003

© Depositphotos.com / grand-failure, обкладинка, 2021

© Hemiro Ltd, видання українською мовою, 2021

© Книжковий Клуб «Клуб Сі-мейного Дозвілля», переклад і художнє оформлення, 2021

*Присвячується
Наомі Рейчел Кінг
«...дотримуймося обіцянок»*

Ніхто не пише довгих романів самотужки, тож я хотів би скористатися хвилькою вашого часу, щоби подякувати кільком з тих людей, які допомагали мені в написанні цієї книжки. Дж. Еверету Мак-Катчену з Гемпденської академії за його практичні напоумлення й заохочування¹; доктору Джону Пірсону зі Старого Міста², Мейн, судово-медичному експерту округу Пенобскот і дійсному члену спільноти лікарів загальної практики, цієї найпрекраснішої з медичних професій; отцю Реналду Голлі з католицької церкви Святого Іоанна у Бенгорі, Мейн. І, звичайно, моїй дружині, чия критика залишається суворою і безкомпромісною, як завжди.

Хоча інші міста довкола Салимового Лігва цілком реальні, саме Салимове Лігво існує тільки в уяві автора і будь-яка схожість між людьми, які живуть там, і тими людьми, що живуть у реальному світі, є випадковою і ненавмисною.

С. К.

¹ G. Everett McCutcheon — очільник факультету англійської мови і літератури в *Hampden Academy*, старшої школи (9–12 класи) в місті Гемпден, штат Мейн, у якій певний час навчався Стівен Кінг. — Тут і далі прим. перекл.

² Old Town — місто в окрузі Пенобскот, штат Мейн, де народилася Табіта Кінг, дружина Стівена Кінга.

Пролог

Друже старий, що ти шукаєш?
Після всіх отих довгих років на чужині
Ти прибуваєш з уявами,
Які плекав під чужими небесами
Вдалині від рідної землі.

*Джордж Сеферіс*³

1

Майже всі думали, що цей чоловік з хлопчиком батько й син.

Вони перетнули свою країну плутаною лінією напрямком на південний захід у старенькому седані «Сітроен», тримаючись переважно другорядних доріг, перескоком, з зупинками. Перш ніж досягти свого кінцевого пункту призначення, вони затрималися у трьох місцях: перше було в штаті Род-Айленд, де цей чорноволосий високий чоловік попрацював на текстильній фабриці; потім у Янгставні, Огайо, де він три місяці робив на трактороскладальному конвеєрі; і нарешті в одному маленькому каліфорнійському містечку біля мексиканського кордону, де він заливав пальне на заправці й займався ремонтом маленьких іноземних автомобілів, та ще й так успішно, що це дивувало його самого і дарувало задоволення.

Всюди, де вони зупинялись, він знаходив собі мейнську газету «Портлендська Прес-Гералд» і нашукував у ній згадки про маленьке місто на півдні штату Мейн, яке зветься Єрусалимове Лігво, та містечка довкола нього. Такі згадки час від часу траплялись.

По дорозі до Сентрал-Фоллз у Род-Айленді він у мотельному номері написав синопсис нового роману і послав його поштою своєму агенту⁴. За мільйон років до цього, ще тоді, коли темрява не накрила його життя, він був доволі популярним романістом. Той агент показав синопсис його останньому видавцю, котрий виказав чемне зацікавлення, але не намір розлучитися з хоч якимись грішми на аванс.

— «Будь ласка» та «дякую», — сказав він хлопчикові, розриваючи на шматки лист від агента, — досі залишаються безплатними.

Промовив він це без надто великої гіркоти й однаково розпочав писати книгу.

Хлопчик не говорив багато. На його обличчі зберігався постійний страдницький вираз, а в очах похмурість — так, ніби вони завжди сканують якийсь гнітючий внутрішній краєвид. У ідальнях і на заправних станціях, де вони дорогою зупинялись, він був чемним, але не більше того. Схоже було, хлопчик не хоче випускати зі своєї уваги високого чоловіка, він явно непокоївся навіть тоді, коли цей чоловік

полишав його, щоби відвідати туалет. Він відмовлявся говорити про місто Єрусалимове Лігво, хоча час від часу високий чоловік намагався порушити цю тему, а також він не торкався портлендських газет, які той чоловік подеколи навмисно залишав біля нього.

Коли книжку було написано, вони вже жили в прибережній хатині неподалік автотраси, і обидва часто плавали у Тихому океані. Той був теплішим за Атлантичний і більш дружнім. У ньому не ховалося спогадів. Хлопчик почав набувати зовсім коричневої засмаги.

Хоча жилося їм досить добре — гарне харчування три рази на день і міцний дах над головою — чоловік почав западати в депресію й сумніви щодо такого способу їхнього життя. Він провадив з хлопчиком уроки і начебто нічого не пропускав у процесі освіти (хлопчик був кмітливим і схильним до книжок, як і він сам колись), але чоловік не вважав, що викреслювання з пам'яті Салимового Лігва йде хлопчикові на користь. Інколи серед ночі той кричав уві сні і скидав на підлогу ковдри.

Надійшов лист із Нью-Йорка. Агент високого чоловіка повідомляв, що «Рендом Хауз» пропонує аванс \$ 12 000 і майже напевне продаж через книжкові клуби⁵. Так годиться?

Так годилося.

Чоловік полишив свою роботу на автозаправній станції, і вони з хлопчиком перетнули кордон.

2

Лос-Сапатос, що означає «черевики» (і цією назвою той чоловік потай безкінечно втішався), було маленьким селищем недалеко від океану. Його майже не навідували туристи. Ні доброї дороги, ні океанських краєвидів (для цього треба було пройти п'ять миль пішки далі на захід), і жодних цікавих історичних пам'яток. До того ж у місцевій кантині аж кишіло тарганями, а єдиною хвойдою тут була п'ятдесятирічна бабуся.

Коли Сполучені Штати залишились позаду, їхнє життя оповило майже неземним спокоєм. Тут рідко над головами пролітали літаки, не було швидкісних автомагістралей і на сотню миль довкола ніхто не мав газонокосарки (і не мріяв завести собі таку річ). У них був радіоприймач, але навіть той видавав звуки без сенсу; всі новини йшли

іспанською, яку вже потроху почав осягати хлопчик, але яка залишалася — і завжди залишатиметься — абракадаброю для чоловіка. І вся музика там була немов оперна. Зводили з розуму вечори, коли їм вряди-годи вдавалося впіймати станцію з попмузикою з Монтерея⁶ з говіркою Вулфмена Джека, бо сигнал то затухав, то з'являвся⁷. Єдиним двигуном у межах чутності був імпозантно старовинний культиватор одного місцевого фермера. Коли вітер дув у їхній бік, його уривчастий, булькітливий звук слабенько, немов якимсь неспокійним привидам, долітав до їхніх вух. Воду собі вони вручну тягали з колодязя.

Раз або двічі на місяць (не завжди разом) вони відвідували месу в маленькій церкві в містечку. Ні той, ні інший не розуміли служби, проте все одно ходили. Інколи чоловік починав засинати в задушливій спекоті під розмірені, знайомі ритми та голоси, які надавали їм сенсу. Одної неділі хлопчик вийшов на хисткий задній ганок, де чоловік вже почав працювати над новим романом, і несміливо повідомив, що він балакав зі священником про його воцерковлення. Чоловік кивнув і спитав хлопчика, чи достатньо його іспанської, щоб розуміти настановлення. Хлопчик відповів, що не думає, ніби з цим виникнуть якісь проблеми.

Високий чоловік раз на тиждень долав сорок миль, щоб придбати ту саму портлендську, мейнську газету, яка завжди була щонайменше на тиждень задовоною, а інколи й пожовклою від собачої сечі. За два тижні після того як хлопчик повідомив йому про свої наміри, чоловіку трапилася редакційна стаття про Салимове Лігво і вермонтське місто з назвою Момсон. У тексті згадувалося ім'я цього чоловіка.

Він поклав газету на видноті, не особливо сподіваючись, що хлопчик візьме її до рук. Та стаття збудила в ньому неспокій з кількох причин. Схоже було, що в Салимовім Лігві все досі триває.

Наступного дня хлопчик підійшов до нього, тримаючи розгорнуту газету так, щоби видно було заголовок: «Місто-привид у Мейні?».

— Мені лячно, — сказав він.

— Мені теж, — відповів високий чоловік.

МІСТО-ПРИВИД У МЕЙНІ?

Автор — Джон Люїс,
редактор відділу репортажів «Прес-Гералд»

ЄРУСАЛИМОВЕ ЛІГВО

Єрусалимове Лігво — це маленьке місто східніше Камберленду, за двадцять миль від Портленда. Це не перше місто в американській історії, яке просто занепало й розвіялося, і, напевне, не останнє, але саме воно є одним з найхімерніших. Міста-привиди — звичайна річ на американському південному заході, де біля багатих покладів золота й срібла населення майже одним махом зростало, а потім, коли рудні жили виснажувалися, майже так само стрімко зникало, залишаючи по собі порожні крамниці, готелі та салуни трухлявіти в пустельній тиші.

У Новій Англії єдиним двійником Єрусалимового Лігва, чи то Салимового Лігва, як його часто кличуть місцеві, є, мабуть, маленьке містечко в штаті Вермонт, що зветься Момсон. Влітку 1923 року Момсон просто буквальним чином занепав і розвіявся, і всі його 312 мешканців разом з ним. Обійстя й кілька будівель дрібних бізнесів у центрі міста досі стоять, але від того літа, що минуло п'ятдесят два роки тому, в них нема нікого. З деяких будинків було вивезено обстановку, але більшість залишилися умебльованими так, ніби просто посеред повсякденного життя всіх людей звідти здуло якимсь потужним вітром. В одному будинку залишився накритий до вечері стіл з давно зів'ялими квітами в центрі нього. В іншому у спальні на другому поверсі, немов перед сном, відгорнуті покривала. На рундуці в місцевій крамниці знайшли відріз бавовняної тканини і ціну \$ 1.22, відбиту на касовому апараті. У шухляді для готівки слідчі знайшли майже 50 доларів, неторкнуті.

Тамтешні люди любляють розважати цією історією туристів, натякаючи, що в місті живуть привиди, тому, мовляв, воно й залишається відтоді порожнім. Імовірнішою ж причиною є те, що Момсон міститься в глухому куті штату, далеко від будь-яких головних доріг. Там нема нічого такого, чого б не було в сотні інших містечок, звісно, окрім таємниці, так схожої на раптове обезлюднення «Марії Целести»⁸.

Майже те саме також можна сказати про Єрусалимове Лігво.

За переписом 1970 року в Салимовому Лігві нараховувалося 1319 мешканців — за десять років після попереднього перепису додалося рівно 67 душ. Це розлоге, затишне самоврядне місто, фамільярно поійменоване Лігвом його попередніми мешканцями, де відбувалося мало або й геть нічого визначного. Єдиною подією, яку старигані, що регулярно гуртувалися в парку або біля печі в «Агромаркеті Кроссена», мали для обговорення, був підпал п'ятдесят першого року, коли бездумно кинутий кимось сірник спричинив одну з найбільших лісових пожеж в історії штату.

Якщо людина бажала тягнути свою пенсію в маленькому загумінковому містечку, де ніхто не пхає носа до чужих справ, а великою подією тижня здатен стати конкурс на кращий пиріг серед пань місцевої Жіночої асоціації, тоді Лігво мало бути добрим вибором. У демографічному сенсі перепис 1970 року показав схему, добре знайому як провінційним соціологам, так і довгочасному мешканцеві будь-якого маленького міста в Мейні: багато старих людей, чимало бідних та багато молодих, котрі з дипломами під пахвами полишають цю місцевість, ніколи не повертаючись туди знову.

Але трохи більше року тому в Єрусалимовому Лігві почало відбуватися дещо таке, що не було звичайним. Люди почали щезати з очей. Природно, більша частина таких зовсім не зникли в справжньому сенсі слова.

Колишній констебль Лігва Паркінс Гіллеспі живе зі своєю сестрою в Кіттері⁹. Чарлз Джеймс, хазяїн автозаправної станції навпроти аптеки, тримає тепер ремонтну майстерню

в сусідньому Камберленді¹⁰. Полін Дікенс перебралася до Лос-Анджелеса, а Рода Кьорлес працює на Місію Святого Матвія в Портленді. Цей список «нешезнень» можна продовжувати й продовжувати.

Що інтригує в цих знайдених людях — це їхнє спільне небажання (або неспроможність) говорити про Єрусалимове Лігво і що, якщо взагалі щось, могло статися там. Паркінс Гіллеспі просто подивився на вашого кореспондента, запалив сигарету і сказав: «Я просто вирішив звідти поїхати». Чарлз Джеймс запевнив, що він був змушений поїхати, оскільки його бізнес занепав разом з містом. Полін Дікенс, яка багато років пропрацювала там офіціанткою в кафе «Екселент», так і не відповіла на запитальний лист вашого кореспондента. А міс Кьорлес взагалі відмовляється балакати про Салимове Лігво.

Деякі зі щезнень можна пояснити невеличкими дослідженнями й припущеннями. Лоренс Кроккет, місцевий агент з нерухомості, який зник разом з дружиною і дочкою, залишив по собі кілька сумнівних бізнесових проєктів й угод, включно з перепродажем однієї ділянки землі в Портленді, де зараз будується Портлендський Торговельний центр. Родина Ройса Мак-Дугалла, що також серед зниклих, раніш того року втратила свого маленького сина, тож мало що тримало їх у місті. Вони можуть бути будь-де. Решта також відповідають цій категорії. Як каже шеф поліції штату Пітер Мак-Фі:

«Ми розіслали орієнтування на багацько людей з Єрусалимового Лігва — хоча це не єдине місто в Мейні, де люди випали з поля зору. Наприклад, Ройс Мак-Дугалл залишився боржником одного банку і двох фінансових компаній... на мій погляд, він просто летяга, втікач від боргів, котрий вирішив дати драла. Колись, цього року або наступного, він скористається якоюсь із тих кредитних карток, що тримає в своєму гаманці, і тоді агенти з повернення активів настрибнуть на нього обома ногами. В Америці зниклі особи такі ж природні, як вишневий пиріг. Ми живемо в автомобілізованому суспільстві. Люди зриваються з прикілків і переїжджають кожні два чи три роки. Інколи вони забувають залишити свою наступну адресу. Особливо неплатники боргів».

Утім, попри всю тверезу практичність слів капітана Мак-Фі, чимало запитань залишаються без відповідей у Єрусалимовому Лігві. Разом зі своїми дружиною й сином зник Генрі Петрі, а містера Петрі, топменеджера страхової компанії «Пруденшел», важко було б назвати летягою. Власник місцевого поховального закладу, місцева бібліотекарка і місцева перукарка-косметологиня також перебувають у списку безадресних людей. Цей список тривожної довжини.

У довколишніх містах уже поширюються ті чутки, що дають початок легендам. Люди вважають, що в Салимовому Лігві живуть привиди. Інколи повідомляють про різнокольорові вогні, що линуть над лінією електропередачі Енергокомпанії Центрального Мейну, яка перетинає навпіл місто, і, якщо ви там скажете, що мешканців забрали геть якісь НЛО, ніхто не засміється. Ходила поголоска про якийсь «темний ковен» молодих людей, що практикували чорну месу, і, можливо, це стягнуло гнів Самого Бога на тезку найсвятішого міста Святої Землі. Інші, менш схильні до надприродного, згадують про тих юнаків, які близько трьох років тому «зникли» в Техасі, в околицях Г'юстона, чиї тіла були знайдені в страхітливих масових похованнях¹¹.

Особистий візит до Салимового Лігва робить такі балачки менш дикими. Там не залишилося жодного діючого бізнесу. Останнім, що зник, був заклад «Дрібнички і фармація» Спенсера, який замкнув свої двері у січні. Фермерська крамничка Кроссена, реманентна крамниця, меблевий магазин Барлоу і Стрейкера, кафе «Екселент» і навіть міська управа — всі забиті дошками. Порожня стоїть початкова школа, а також побудована у Лігві в 1967 році для дітей трьох міст консолідована старша школа. Шкільні меблі й підручники було перевезено до тимчасового приміщення в Камберленді в очікуванні

референдуму в інших містах цього шкільного округу, але схоже на те, що жодні діти з Салимового Лігва не стануть учнями з початком нового навчального року. Там немає дітей; тільки покинуті крамниці й майстерні, безлюдні обійстя, занедбані галявини, порожні вулиці та путівці.

До інших людей, місцеперебування яких бажала б встановити поліція штату чи бодай отримати від них звістку, належать пастор методистської церкви Єрусалимового Лігва Джон Грогінс; парох церкви Святого Андрія отець Доналд Каллаген; місцева вдова Мейбел Вертс, яскрава особистість у церковному й громадському житті Салимового Лігва; місцеве подружжя Лестер і Герріет Дарем, які обоє працювали на сукновальні в Гейтсі¹², хазяйка місцевого пансіону Єва Міллер...

4

За два місяці після появи цієї статті в газеті хлопчика було воцерковлено. Він уперше сповідався — і щиро розповів усе.

5

Сільський парох був старою людиною з сивим волоссям і померезаним зморшками обличчям. З цього обпаленого сонцем обличчя пильно вдивлялися на диво живі й прискіпливі очі. То були сині очі, дуже ірландські. Коли високий чоловік прибув до нього додому, священник сидів на ганку і пив чай. Поряд з ним стояв якийсь чоловік у міському костюмі. З волоссям, причесаним на прямий проділ і напомадженим таким маніром, що нагадав високому чоловіку фотопортрети 1890-х років. Він сухо промовив:

— Я Хесус де ла рей Муньос. Отець Гракон попрохав мене перекладати, оскільки він не володіє англійською. Отець Гракон зробив моїй родині велику послугу, яку саме, я не маю права сповіщати. Таким же чином мої губи на замку щодо справи, яку він наразі бажає обговорити. Вам це прийнятне?

— Так.

Він потис руку Муньосу, а потім Гракону. Гракон відповів іспанською і всміхнувся.

У його щелепі залишалося тільки п'ять зубів, але усмішка була сонячною і радісною.

— Він питається: чи бажаєте ви чашку чаю? Це зелений чай. Вельми освіжає.

— Це було б чудово.

Коли обмін люб'язностями між ними завершився, священник мовив:

— Цей хлопчик не ваш син.

— Ні.

— Химерною була його сповідь. Фактично більш химерної сповіді я не чув за всі роки мого священства.

— Це мене не дивує.

— Він ридав, — сказав отець Гракон, сьорбаючи свій чай. — То були глибокі й жахливі ридання. Вони надходили з підвалин його душі. Чи мушу я поставити запитання, яке ця сповідь збудила в моєму серці?

— Ні, — сказав високий чоловік спокійно. — Не мусите. Він розповідав правду.

Гракон закивав ще до того, як йому це переклав Муньос, і обличчя його спохмурніло. Він нахилився вперед зі зчепленими між колін руками і довго щось говорив. Муньос уважно слухав з помірковано безвиразним обличчям. Коли священник закінчив, Муньос переказав:

— Він каже, що в цьому світі трапляються дивні речі. Сорок років тому один селянин з Ель Граніонеса приніс йому ящірку, яка кричала так, наче то була жінка. Він бачив одного чоловіка зі стигматами, слідами тортур нашого Господа, руки і ноги того чоловіка кровоточили у Стражденну П'ятницю. Він каже, що це жахливі речі, темні речі. Це серйозно для вас і для хлопчика. Особливо для хлопчика. Це з'їдає його живцем. Він каже...

Гракон знову заговорив, коротко.

— Він питає, чи розумієте ви, що ви вчинили в тому Новому Єрусалимі?

— Єрусалимовому Лігві, — уточнив високий чоловік. — Так. Я розумію.

Гракон знову заговорив.

— Він питає, що ви думаєте з цим робити.

Високий чоловік похитав головою. Дуже повільно.

— Я не знаю.

Гракон заговорив знову.

— Він каже, що буде молитися за вас.

За тиждень він прокинувся в поту від кошмару і покликав хлопчика на ім'я.

— Я повертаюся назад, — сказав він.

Хлопчик зблід під своєю засмагою.

— Ти зможеш поїхати зі мною? — запитав чоловік.

— Ти любиш мене?

— Так. Господи, так.

Хлопчик почав ридати, і високий чоловік його обійняв.

7

Сон до нього так і не йшов. Лиця чаїлися серед тіней, вихрячись перед ним, мов лиця, притьмарені снігом, а коли вітер навислою гілкою вдарив об дах, він здригнувся.

Єрусалимове Лігво.

Він заплющив очі і затулив їх долонями, і все почало повертатись. Він майже бачив те скляне прес-пап'є, отого типу, що в ньому здійснюється крихітна хуртовина, коли його струснеш.

Салимове Лігво...

³ George Seferis (Йоргос Сеферіадіс: 1900–1971) — видатний грецький поет, лауреат Нобелівської премії 1963 р.; цитата з його вірша «Повернення вигнанця».

⁴ Central Falls — засноване 1675 р. місто (менше 20 тис. мешканців) у найменшому з американських штатів Род-Айленді.

⁵ Random House — засноване 1925 р. американське видавництво, найбільше в світі з випуску книжок у м'яких обкладинках.

⁶ Monterey — засноване 1770 р. місто на березі океану, культурний центр у Центральній Каліфорнії.

⁷ Wolfman Jack (1938–1995) — знаменитий американський радіодіджей з рипучим голосом, програми якого на піку його кар'єри ретранслювалися сотнями радіостанцій на різних континентах.

⁸ «Mary Celeste» — знаменитий корабель-привид: американська бригантина, яка 7 листопада 1872 р. з вантажем спирту вийшла з Нью-Йорка на Геную, а 4 грудня була знайдена в Атлантичному океані за 400 миль від Гібралтару; неушкоджене судно рухалося при ясній погоді з запасом їжі й води та цілим вантажем, але без рятувальної шлюпки та без екіпажу й пасажирів, котрі невідомо куди поділися.

⁹ Kittery — засноване 1632 р. приморське місто (близько 10 тис. мешканців), привабливе для туристів.

¹⁰ Cumberland — засноване 1821 р. ярмаркове місто (близько 7 тис. мешканців), одне з найбагатших у штаті Мейн.

¹¹ Ідеться про 28 підлітків, яких протягом 1970–1973 років з допомогою двох поплічників заманив до себе додому, згвалтував, убив і закопав серійний вбивця на ім'я Дін Корл.

¹² Gates Falls — вигадане Стівеном Кінгом і присутнє в кількох його творах місто, списане ним з реального містечка Лізбон-Фоллз, у школі якого він також навчався.

Частина перша. Дім Марстена

Жоден живий організм не може довго існувати нормально в умовах абсолютної реальності; навіть жайворонки і зелені коники, як дехто вважає, бачать сни. Дім-на-Пагорбі, не нормальний, стояв самотньо на тлі своїх пагорбів, хоронячи в собі темряву: він там простояв вісімдесят років і міг простояти ще вісімдесят. В середині стіни висилися струнко, цеглини трималися чіпко, підлоги залишалися міцними, а двері розсудливо були зачинені; тиша безперемінно залягала серед дерева й каменю Дому-на-Пагорбі, і хоч би що там тинялося, воно тинялося на самоті.

*Ширлі Джексон. Обмарний дім між пагорбів*¹³

¹³ Цитата з першого розділу роману «The Haunting of Hill House» (1959) авторки психологічних трилерів Shirley Jackson (1916–1965), яка вплинула на стиль Стівена Кінга.

Розділ перший. Бен (І)

1

На той час, коли, їдучи на північ платною автомагістраллю, Бен Міерз проминув Портленд, у животі в нього почав відчуватися аж ніяк не неприємний дроз хвилювання. Було 5 вересня 1975 року, і літо насолоджувалося своїм великим фінальним фліртом. Деревя буяли зеленню, ніжно-блакитне небо було високим, а відразу за межею міста Фелмат на паралельній до магістралі дорозі він побачив двох хлопчаків, які йшли з покладеними на манір карабінів вудками на плечах.

Помінявши смугу на праву, він скинув швидкість до мінімальної на цій трасі і почав видивлятися бодай щось, що б дало поштовх його пам'яті. Спершу не з'являлось нічого і він намагався заспокоїти себе перед майже неминучим розчаруванням. *Тобі тоді було лише сім. Отже, відтоді сплило вже двадцять п'ять років. Місцини змінюються. Як і люди.*

У ті часи цієї чотирисмужної автомагістралі № 295 іще не існувало. Якщо з Лігва комусь треба було до Портленда, той їхав до Фелмата¹⁴ по 12-му шосе, а потім по шосе № 1. Ті дні минули.

Припини місити це лайно.

Але припинити було важко. Важко таке припинити, коли...

Раптом сусідньою смугою повз нього проревів великий мотик «Бі-Ес-Ей»¹⁵ із задраними рукоятками керма, кермував хлопець у майці, а позаду нього сиділа дівчина в легкій червоній куртці й велетенських дзеркальних окулярах. Вони підрізали його дещо занадто швидко, і Бен занадто різко зреагував, вдаривши по гальмах й натиснувши обома долонями клаксон. «Бі-Ес-Ей» рвонув уперед, ригнувши димом з вихлопної труби, а дівчина тицьнула йому через плече середнього пальця.

Він знову набрав швидкість, прагнучи закурити сигарету. Руки в нього трохи тремтіли. Той «Бі-Ес-Ей», з його стрімкістю, вже майже зник з очей. Діти. Кляті діти. Спогади намагалися натовпом пропхнутись до нього, спогади з недавньої минувшини. Він їх

відштовхував. Він два роки не сідав на мотоцикл. І волів би ніколи більше ним не їздити.

Око вловило спалах чогось червоного ліворуч, і, поглянувши в той бік, Бен відчув сплеск задоволення від впізнання. Велика червона стодола стояла за згористим полем тимофіївки й конюшини, стодола з фарбованим на біле дахом — навіть з такої відстані він побачив сонячні зблиски на флюгері на вершечку того даху. Вона стояла там тоді і досі залишається на своєму місці. І вигляд має точнісінько той самий. Може, все зрештою буде добре. Потім дерева затулили ту стодолу.

Що ближчав шлях до Камберленду, то більше й більше речей починали здаватися знайомими. Він переїхав через Роялову річку, де хлопчачами вони ловили щучок і райдужну форель¹⁶. Повз недовгої, мерехтливої крізь дерева, появи Камберленд-селища. А віддалік Камберлендська водонапірна башта з намальованим на її стіні величезними літерами гаслом «Зберігаймо Мейн зеленим». Тітка Сінді завжди казала, що хтось мусив би під ним написати «Несіть гроші».

Первісне збудження в ньому зростало, і він поїхав швидше, видивляючись вказівник. За п'ять миль той почав зблискувати вдалині віддзеркаленою зеленню:

ШОСЕ 12 ЄРУСАЛИМОВЕ ЛІГВО КАМБЕРЛЕНД. КАМБЕРЛЕНД-ЦЕНТР

Раптова чорнота накрила його, гасячи гарний настрій, немов пісок вогонь. Такі напади траплялися з тих (розум намагався вимовити ім'я Міранди, але він не дозволив йому цього зробити) поганих часів, і він при звичаївся проти них опиратися, але цей затопив його з бентежно лютою силою.

Що це він робить, повертається назад до міста, де він дитиною прожив чотири роки, намагаючись віднайти щось безповоротно втрачене? Яку магію він сподівається відтворити, походжаючи тими путівцями, якими ходив хлопчачком і які, напевне, тепер заасфальтовані і спрямлені, і знеліснені, і засмічені пивними бляшанками туристів? Та магія померла — як біла, так і чорна. Вона розсипалася на порох того вечора, коли мотоцикл втратив кермування, а потім той жовтий меблевий фургон, він ріс і ріс, і крик його дружини Міранди, обрізаний з раптовою остаточністю, коли...

Праворуч виринула з'їзна естакада, і якусь мить Бен зважував, чи не проминути її, доїхати до Чемберлена або Люїстона¹⁷, зупинитися там і пообідати, а потім розвернутися і вертатись назад. Але куди назад? Додому? Це було сміху варте. Якщо й існував десь його дім, він тут. Навіть якщо він був тут лише чотири роки, це був його дім.

Він посигналив, пригальмував «сітроена» і виїхав на естакаду. Ближче до верхівки, де естакада поєднувала цю платну автомагістраль із шосе № 12 (яке ближче до міста ставало Джойнтер-авеню), він скинув очима на обрій. Побачене там змусило його натиснути гальмо обома ступнями. Зупиняючись, «сітроен» здригнувся і став.

На схід лагідними схилами здіймалися дерева, здебільшого сосни та ялини, здавалося, на межі виднокраю вони ледь не товпляться на тлі неба. Міста звідси не було видно. Тільки дерева та вдаліні, де ті дерева здіймалися проти неба, стрімчастий, двосхилий дах Дому Марстена.

Він задивився на нього, причарований. Супротивні емоції перебігали його обличчям з калейдоскопічною стрімкістю.

— Досі на місці, — промурмотів він уголос. — Крий Боже.

Він поглянув униз, на свої руки. Вони взялися гусячою шкірою.

2

Він свідомо обминув місто, проїхавши у Камберленд, а потім повернувся назад до Салимового Лігва з заходу, по Бернс-роуд. Його вразило, як мало тут усе змінилося. З'явилися кілька нових будинків, яких він не пам'ятав, таверна з назвою «У Делла» відразу за міською межею та пара свіжих гравійних копанок. Чимала частина лісу пішла в переробку на папір. Але старий жерстяний знак, що показував напрямок до міського звалища, був на місці, і сама дорога досі лишалася незамощеною, повною вибоїн і роз'їджених баюр, а крізь просіку між дерев, де по опорах Енергокомпанії Центрального Мейну пролягала високовольтна лінія між північним заходом і південним сходом, він побачив Шкільний пагорб. На місці була й ферма Гріффена, хоча стодола там збільшили. Він загадався, чи й досі вони розливають у пляшки й продають своє молоко. На їхньому логотипі під назвою бренду «Сонячне молоко з ферм Гріффена» була зображена усміхнена

корова. І він усміхнувся. Чимало він колись тим молоком пополивав свої кукурудзяні пластівці в домі тітоньки Сінді.

Він повернув ліворуч на Брукс-роуд, проминув ковані залізні ворота й низьку огорожу з дикого каменю, що оточувала цвинтар Злагідний Пагорб, а потім з'їхав крутим спуском і рушив угору на дальній куток — куток, відомий як Пагорб Марстена.

На верхівці дерева обабіч дороги розступились. Праворуч, внизу можна було роздивитися саме місто — перший Бенів погляд на нього. Ліворуч — Дім Марстена. Він зупинився й вийшов з машини.

Дім був той самий. Жодних змін, зовсім ніяких. Неначе він його перед цим бачив лише вчора.

На передньому подвір'ї високо буяла відьмина трава¹⁸, затуляючи старі, повипнуті морозами кам'яні плити, що вели до ганку. У траві співали скрекотливі цвіркуні, безладними параболою вистрибували коники.

Сам будинок дивився в бік міста, він був величезним, розложистим, осадкуватим, недбало забиті дошками вікна надавали йому того зловісного вигляду всіх старих будинків, які доволі довго простояли порожніми. Фарбу змило негодами, і будинок тепер здавався суцільно сірим. Буревіями позривало чимало ґонтин, а важкий сніг продірявив західний кут головної покрівлі, надавши будинку сутулого, згорбленого вигляду. До правого крайнього стовпчика перил ганку було прибито облущену табличку з заборонаю ходити тут стороннім.

Він відчув дивне прагнення пройти зарослою доріжкою, повз цвіркунів і коників, які вистрибуватимуть з-під його туфель, зійти на ганок, зазирнути між неохайних дощок у передпокій або в передню кімнату. Можливо, посмикати вхідні двері. Якщо вони незамкнені, зайти в дім.

Він глтинув клуб у горлі й рушив до будинку, майже загіпнотизований. Той зирив на нього з ідіотичною байдужістю.

Пройдеш коридором крізь запахи відсирілого тиньку й трухлявих шпалер і шарудіння мишей у стінах. Там так і мусить бути всюди повно всякого розкиданого мотлоху, і ти можеш щось підібрати, можливо прес-пап'є, і покласти собі до кишені. Потім, наприкінці коридору, замість пройти через кухню, ти можеш завернути ліворуч і піднятися сходами, топчучи підошвами тиньковий пил, що роками сівся зі стелі. Там чотирнадцять сходинок, рівно чотирнадцять. Але

верхня менша, несумірна з рештою, немов її додали, щоб уникнути зловісного числа. Стати на верхньому майданчику сходів, поглянути вздовж коридору на зачинені двері. А якщо підеш коридором до них, дивлячись немовби зсередини себе, як ті двері ближчають і більшають, зможеш простягнути руку і покласти її на тьмяну срібну ручку...

Він відвернувся від будинку, і з рота йому вирвався сухий, як солома, віддих. Не зараз. Можливо перегодом, але не зараз. Наразі достатньо знати, що все те досі тут. Воно чекало на нього. Він поклав долоні на капот машини й озирнув місто. Там він міг би дізнатися, хто опікується Домом Марстена і, можливо, пропонує його в оренду. З кухні там можна зробити годящий кабінет для писання, а спати він може в передній вітальні. Але підніматися нагору сходами він собі не дозволить.

Якщо тільки не буде змушений.

Він сів у машину, завів двигун і рушив з цього пагорба в Єрусалимове Лігво.

¹⁴ Falmouth — засноване 1718 р. місто (близько 6,5 тис. мешканців) трохи північніше Портленда.

¹⁵ BSA (1919–1972) — британська компанія, свого часу найбільша в світі з виробництва мотоциклів, чії потужні байки були особливо популярними в США.

¹⁶ Royal River — невеличка річка (63 км завдовжки) на півдні штату Мейн, названа за прізвищем одного з перших європейських поселенців у тій місцині, Вільяма Рояла.

¹⁷ Chamberlain — приморське селище в Мейні; Lewiston — друге за кількістю населення (близько 39 тис. мешканців) місто штату.

¹⁸ Witch grass (*Panicum capillare*) — американський різновид дикого проса.

Розділ другий. Сюзен (І)

1

Він сидів на лавочці в парку, коли помітив, що на нього дивиться ця дівчина. Дуже гарна білявка в шовковому шалику, яким було пов'язане її світле волосся. Наразі вона читала якусь книжку, але поряд з нею лежав альбом для малювання та щось схоже на вугільний олівець. Був вівторок, 16 вересня, перший день шкільних занять, і парк чарівним чином спорожнів без своїх більш галабурдних відвідувачів. Залишилась хіба що жменька матерів з немовлятами, кілька старих, що сиділи біля Воєнного меморіалу, та ця дівчина, яка сиділа в пістрявій тіні покривленого старого в'яза.

Вона підняла голову й побачила його. Якийсь сполошений вираз промайнув її обличчям. Вона опустила очі на книгу, знов подивилась на нього і почала підводитись; майже передумала; таки підвелася; сіла знову.

Він підвівся і підійшов, теж тримаючи в руці книжку, вестерн у м'якій обкладинці.

— Вітаю, — промовив він люб'язно. — Ми з вами знайомі?

— Ні, — сказала вона. — Тобто... ви ж Бенджамін Мієрз, правда?

— Так, — звів він брови.

Вона нервово засміялась, не дивлячись йому в очі, окрім короткого позирку, яким намагалася оцінити барометр його намірів. Цілком очевидно, вона не була тою дівчиною, що звикла розмовляти з незнайомими чоловіками в парку.

— Я подумала, що бачу привида.

Вона поставила книжку стійма в себе на колінах. На торці товстого зшитка сторінок між палітурками він краєм ока помітив штамп «Публічна бібліотека Єрусалимового Лігва». Книжка називалася «Повітряні танці», його другий роман. Дівчина показала його власну фотографію на задній обкладинці, знімок, якому тепер уже було чотири роки. Обличчя виглядало хлопчачим і лячно серйозним — очі неначе чорні діаманти.

— З таких випадкових зародків розпочинаються династії, — промовив він, і хоча це було лише жартома кинуте зауваження, воно повисло в повітрі, немов глузливе пророцтво.

Поза ними купка малечі щасливо хлюпалася в дитячому басейні, а якась матінка наказувала Родді не розгойдувати сестричку аж так високо. Попри це, сестричка злітала вгору на гойдалці, пурхало платтячко, прагнучи в небо. Це була та мить, яку він пам'ятав довгі роки по тому, немов якийсь невеличкий, вирізаний з пирога часу, особливий шматочок. Якщо ніщо не спалахує між двома людьми, така мить просто ховається серед загального галуззя пам'яті.

Тоді вона розсміялася і подала йому книгу.

— Ви її підпишете?

— Бібліотечну книжку?

— Я в них її викуплю і заміню іншою.

Він знайшов у себе в кишені светра механічний олівець, розгорнув книгу на форзаці і запитав:

— Як вас звуть?

— Сюзен Нортон.

Він написав швидко, не роздумуючи: «*Сюзен Нортон, найгарнішій дівчині в парку. Зі щирими побажаннями, Бен Міерз*». Під своїм підписом він додав дату косими цифрами.

— Тепер ви мусите її вкрати, — сказав він, віддаючи книжку назад. — На жаль, «Повітряні танці» вже розпродано.

— Я знайду її в якогось букініста в Нью-Йорку. — Вона завагалася, і цього разу її погляд йому в очі був трішки довшим. — Це страшенно гарна книжка.

— Дякую. Коли я беру її з полиці і переглядаю, сам дивуюся, як її взагалі надрукували.

— Ви її часто берете?

— Йой, але намагаюся відвикнути.

Вона весело вищирилася до нього, і вони обоє розсміялися, від чого все стало природнішим. Пізніше він матиме можливість подумати, як легко це відбулося, як гладенько. Ця думка ніколи не була затишною. Вона наворожувала образ долі, і зовсім не сліпої, а озброєної на 100 % розумною прозорливістю і наміром перемелювати безпорадних смертних між величезними жорнами всесвіту для виготовлення якогось незнаного хліба.

— Я також читала «Дочку Конвея». Мені вона теж дуже сподобалася. Гадаю, ви це чуєте повсякчас.

— Надзвичайно рідко, — чесно сказав він.

Міранді теж подобалася «Дочка Конвея», але більшість із кола приятелів, з якими він спілкувався в кав'ярнях, залишались ухильними в судженнях, а критики цей роман роздовбали. Ну, такі вони, критики. Геть сюжет, нумо мастурбувати.

— Ну, а я навпаки.

— А новий роман ви читали?

— «Біллі сказав не здавайся»? Поки ні. Міс Куган в аптеці казала, що це доволі безсоромна книжка.

— Де там, у біса, вона майже пуританська, — сказав Бен. — Мова там груба, але коли пишеш про неосвічених селяків, просто неможливо... послухайте, можна, я пригощу вас морозивом з газованкою чи ще чимось? Мені самому оце страх як схотілося.

Вона втретє перевірила його очі. Потім усміхнулася, тепло.

— Звісно. Я залюбки скуштую. У Спенсера все чудове.

Це було лише початком.

2

— Це та міс Куган?

Бен запитував стиха. Він дивився на високу, сухорляву жінку в червоному нейлоновому фартуху поверх білої уніформи. Її трохи підсинене сиве волосся було укладене східчастими кучериками¹⁹.

— Так, вона. У неї є візок, з яким вона щочетверга ввечері ходить до бібліотеки і заповнює там цілу тонну формулярів-замовлень, зводячи з розуму міс Старчер.

Вони сиділи на обтягнутих червоною шкірою дзигликах біля апарата содової, він пив газованку з шоколадним морозивом, вона — з полуничним. Заклад Спенсера також слугував як місцева автостанція, і з того місця, де вони сиділи, крізь старомодну кручену арку було видно почекальню, де з валізкою між розставлених ніг самотньо сидів смутний молодик у синій формі військово-повітряних сил.

— Не схоже, щоби він був радий їхати туди, куди йому треба їхати, правда? — промовила вона, простеживши за поглядом Бена.

— Я так уявляю, відпустка закінчилася, — сказав той. Тепер вона спитає, подумав він, чи я сам служив.

Але натомість:

— Колись і я сяду на цей автобус рейсом о десятій тридцять. Прощавай, Салимове Лігво. Напевне, матиму такий само смутний вигляд, як у того хлопця.

— Куди?

— До Нью-Йорка, сподіваюсь. Подивитися, чи зможу я зрештою жити власним коштом.

— А тут чим кепсько?

— У Лігві? Я його люблю. Але мої рідні, розумієте. Вони завжди, типу, зазиратимуть мені через плече. А це такий облом. Ну й, насправді Лігво мало що може запропонувати молодій дівчині, яка мріє про кар'єру.

Вона нахилила голову, щоб посмоктати крізь свою соломинку. Шию мала засмаглу, красиво пружну. Одягнена була в барвисту вибійчану сукню-туніку, яка натякала на гарну фігуру.

— Якої роботи ви прагнете?

Вона знизала плечима.

— У мене диплом бакалавра мистецтв Бостонського університету... не вартий паперу, на якому його надруковано, якщо по правді. Основна спеціалізація мистецтво, додаткова — англійська мова і література. Істинний подвійний глухий кут. Абсолютно поза конкуренцією в категорії освічених ідіоток. Мене навіть не навчали, як опорядкувати офіс. Дехто з дівчат, з якими я ходила до старшої школи, зараз займають ситні секретарські посади. Мені ж нелегко дався навіть курс «Друкування на машинці для особистих потреб», мені, особисто.

— То що залишається?

— Ох... можливо, якесь видавництво, — невпевнено промовила вона. — Або якийсь часопис, реклама, можливо. У таких місцях завжди знайдуть, як використати того, хто вміє малювати на замовлення. Я вмію. Я маю портфоліо.

— Ви маєте пропозиції? — запитав він лагідно.

— Ні... ні. Але...

— Не варто вам їхати до Нью-Йорка без пропозицій, — сказав він. — Повірте мені. Ви стопчете собі всі підбори на туфлях.

Вона знічено усміхнулась.

— Гадаю, вам краще знати.

— У вас тут що-небудь продавалося?

— О, так, — раптом засміялась вона. — Найбільший мій продаж на сьогодні був на замовлення корпорації «Сінекс». Вони відкривали в Портленді новий кінотеатр із трьома залами і разом купили дванадцять картин, щоби повісити у себе в фое. Заплатили сімсот доларів. Я сплатила перший внесок за мою маленьку машину.

— Вам треба зняти номер у якомусь готелі в Нью-Йорку, десь на тиждень, — сказав він, — і обійти з вашим портфоліо всі журнали і видавництва, які тільки зможете знайти. Домовляйтеся про візити місяців за шість заздалегідь, щоби редактори й кадровики не мали нічого на той час у своїх календарях. Тільки заради Бога не зривайтеся з прикілка навмання у велике місто.

— А як щодо вас? — запитала вона, полишивши соломинку й зачерпуючи ложкою своє морозиво. — Що ви робите у штаті Мейн, у процвітаючій громаді Єрусалимового Лігва з населенням тринадцять сотень душ?

Він знизав плечима:

— Намагаюся написати роман.

Вона вмить спалахнула схвильованістю.

— У Лігві? Про що він? Чому тут? Чи ви...

Він серйозно подивився на неї:

— У вас капає.

— У мене?.. Ой, точно. Вибачте.

Вона витерла дно своєї склянки серветкою.

— Послухайте, я не мала наміру випитувати. Насправді, як правило, я не така збудлива.

— Не треба ніяких вибачень, — сказав він. — Усі письменники люблять поговорити про свої книжки. Інколи, лежачи вночі в ліжку, я уявляю статтю з моїм інтерв'ю в «Плейбої». Марна трата часу. Вони вибирають тільки тих авторів, чиї книжки модні в студентських кампусах.

Військово-повітряний молодик підвівся. Перед фасадом до бордюру з сичанням пневматичних гальм причалював «Грейгавнд»²⁰.

— Дитиною я чотири роки прожив у Салимовому Лігві. Там, на Бернс-роуд.

— На Бернс-роуд? Зараз там уже нічого нема, крім Мочарів та маленького цвинтаря. Його тут називають Злагідний Пагорб.

— Я жив у моєї тітки Сінді. Сінтії Ставенс. Мій тато помер, розумієте, а мама пережила... ну, щось на кшталт нервового розладу. Отже, вона здала мене в оренду тіточці Сінді, поки не впорядкує власні справи. Тітонька Сінді посадила мене на автобус і відправила на Лонг-Айленд, назад до мами, приблизно через місяць після тієї великої пожежі.

Він подивився на своє обличчя у дзеркалі поза апаратом газованки.

— Я плакав в автобусі, їдучи від мами, і плакав в автобусі, їдучи від тітоньки Сінді, з Єрусалимового Лігва.

— Я народилася в рік тієї пожежі, — сказала Сюзен. — Найбільша бісова подія, яка бодай колись ставалася в цьому містечку, а я її всю проспала.

Бен розсміявся.

— Таким чином, ви років на сім старші, аніж мені подумалось там, у парку.

— Справді? — вигляд у неї був задоволений. — Дякую вам... хто б міг подумати. Дім вашої тіточки, певне, геть згорів.

— Так, — сказав він. — Та ніч серед моїх найяскравіших спогадів. Кілька людей з індіанськими помпами²¹ на спинах прийшли до дверей і сказали, що нам треба вибиратися. Це було дуже хвилююче. Тітонька Сінді крутилася по хаті, хапаючи речі, вантажачи їх у свій «Гадсон»²². Господи Ісусе, яка то була ніч.

— Вона була застрахована?

— Ні, але будинок був орендованим і ми майже все цінне віднесли в машину, окрім телевізора. Ми намагались його підняти, та не змогли навіть з місця зсунути. То був «Відео Кінг» із семидюймовим екраном і збільшувальною лінзою перед кінескопом. Тортури для очей. Утім, у нас був лише один канал — багато кантрі-музики, фермерські новини та «Клоун Кітті»²³.

— І повернулись тепер сюди, щоб написати книгу, — зачудувалася вона.

Бен відповів не відразу. Міс Куган розпаковувала блоки сигарет і заповнювала вітринну стійку біля каси. Немов якийсь крижаний привид, порпався за своїм високим аптечним прилавком провізор,

містер Лабрі. Хлопець із ВПС стояв біля дверей автобуса, чекаючи, коли повернеться з туалету водій.

— Так, — сказав Бен.

Він розвернувся й подивився на неї, вперше просто в обличчя. У неї було дуже гарне обличчя, зі щирими синіми очима й високим, чистим засмаглим лобом.

— Це місто вашого дитинства? — спитав він.

— Так.

Він кивнув:

— Тоді ви зрозумієте. Я жив дитиною у Салимовому Лігві, і воно мене переслідувало примарою. Коли я їхав сюди, я його майже обминув, тому що боявся, що воно тепер інше.

— Тут нічого не змінюється, — сказала вона. — Чи то мало що.

— Там, на Мочарах, я з дітьми Гарденера зазвичай грався у війну. На Рояловому ставку — у піратів. У «захопи прапор» та в піжмурки — в парку. Після того, як я поїхав від тітки Сінді, ми з мамою поневірялися в багатьох недобрих місцинах. Вона позбавила себе життя, коли мені було чотирнадцять, але майже весь чарівний пилок обтрусився з мене задовго до того²⁴. Найбільше його було тут. І він досі залишається тут. Місто не вельми змінилося. Роздивлятися на Джойнтер-авеню, це мов крізь тонку крижану пластинку — як оті, що в листопаді можна було назбирати з поверхні міської водної цистерни, якщо перед тим постукати по її боках — дивитися на власне дитинство. Воно хвилясте й туманне, а в деяких місцях сходить на ніщо, але більшість його все одно там є.

Він замовк, сам зачудований. Оце так промову утнув.

— Ви говорите точно як у ваших книжках, — промовила вона благоговійно.

Він розсміявся:

— І ніколи раніше не проказував нічого на це схожого. Принаймні вголос.

— А що ви робили після того, як ваша мати... після того, як вона померла?

— Тинявся, — коротко відповів він. — Їжте ваше морозиво.

Вона так і зробила.

— Дещо змінилося, — сказала вона перегадом. — Містер Спенсер помер. Ви його пам'ятаєте?

— Звичайно. Тітонька Сінді щочетверга ввечері приїздила до міста скуплятися в крамниці Кроссена, а мене посилала сюди випити кореневого пива²⁵. Тоді воно було бочкове, справжнє кореневе пиво з Рочестера²⁶. Вона давала мені нікель, загорнутий у носовичок.

— Воно коштувало вже дайм, коли я почала сюди ходити. А ви пам'ятаєте, що він зазвичай приказував?

Бен зігнувся, скорчив одну руку артритною клешнею і скривив кутик губ у паралітичному виверті:

— Твій сечовий міхур, — прошамкотів він. — Оті кореневі пива руйнують твій сечовий міхур, закантико.

Дівочий сміх гримонув угору до вентилятора, що повільно обертався над їхніми головами. Міс Куган підозріливо зиркнула.

— Це було *неперевершено*. Тільки мене він називав дівулею.

Вони презирнулися, задоволені.

— Скажіть, а ви хотіли б сходити сьогодні ввечері в кіно? — запитав він.

— Залюбки.

— А де найближче?

Вона захихотіла:

— «Сінекс» у Портленді, насправді. Де фое прикрашають безсмертні полотна Сюзен Нортон.

— Звісно, де ж іще. А які фільми вам подобаються?

— Що-небудь захопливе, з автомобільними погонями.

— Гаразд. А ви пам'ятаєте «Нордик»? Він був просто тут, у місті.

— Звісно. Він закрився у 1968-му. Звичайно ми ходили туди двома парами, коли я навчалася у старшій школі. А коли фільм був поганий, кидалися коробками від попкорну в екран. — Вона захихотіла. — А такими вони переважно й бували.

— Зазвичай там показували старі репабліківські серіали²⁷, — сказав він. — «Людина-ракета», «Повернення людини-ракети»²⁸, «Креш Каллаген і бог смерті вуду».

— То було до моїх часів.

— Що ж таке з ним сталося?

— Тепер там офіс із нерухомості Ларрі Кроккета, — сказала вона. — Наш кінотеатр убив отой драйв-ін у Камберленді, я гадаю. Він, і ще телебачення.

Якусь мить вони мовчали, поринувши у власні думки. Годинник компанії «Грейгавнд» показував 10:45 ранку. Вони одночасно промовили:

— Скажіть, а ви пам'ятаєте...

Вони подивилися одне на одного, і цього разу, коли задзвенів регіт, міс Куган зиркнула на них обох. Навіть містер Лабрі скинув очима.

Вони теревенили ще п'ятнадцять хвилин, аж поки Сюзен з жалем не сказала йому, що має виконати деякі справи, але так, до сьомої тридцять вона впорається і буде готовою. Розійшовшись у різні боки, обоє чудувалися такому легкому, природному випадковому зіткненню їхніх життів. Бен прогулявся назад по Джойнтер-авеню, затримавшись на розі Брок-стріт, щоб кинути побіжний погляд на Дім Марстена. Йому пригадалося, що та велика пожежа 1951 року допалала майже до самого його подвір'я, але потім вітер перемінівся.

Він подумав: можливо, йому варто було згоріти. Можливо, так було б краще.

3

Ноллі Гарденер вийшов з будівлі міської управи і сів на сходах поруч з Паркінсом Гіллеспі якраз вчасно, щоби побачити, як Бен із Сюзен разом заходять до Спенсера. Паркінс курих «Пелл-Мелл» і чистив собі нігті складаним ножиком.

— То отой парубок, що письменник, це ж він?

— Еге.

— А з ним ото була Сюзі Нортон?

— Еге.

— Ну, то цікаво, — сказав Ноллі й підсмикнув на собі формений ремінь. У нього на грудях важно блищала поліцейська зірка. Він отримав її поштою, замовивши в одному детективному часописі; місто не забезпечувало своїх помконстеблів значками. Паркінс мав зірку, але тримав її в своєму гамані — дивина, якої Ноллі ніколи не був здатен зрозуміти. Звичайно, усі в Лігві знали, що той констебль, але ж є така річ, як традиція. Є така річ, як відповідальність. Коли ти служитель закону, мусиш думати і про те, і про інше. Ноллі думав про обидві ці речі, і то часто, хоча міг собі дозволити бути тільки позаштатним помічником констебля.

Ніж Паркінса спорснув, зрізавши йому шматочок шкіри з пучки великого пальця.

— Дідько, — лагідно лайнувся він.

— Як думаєш, Парку, він справжній письменник?

— Звісно, справжній. Його три книжки є тут, у нашій бібліотеці.

— Правдішні чи вигадки?

— Вигадки, — Паркінс прибрав ножа і зітхнув.

— Флойду Тіббетсу не сподобається, що 'кийсь парубок гуля з його кралею.

— Вони не жонаті, — сказав Паркінс. — І їй більше вісімнадцяти.

— Флойду це не сподобається.

— На мою гадку, Флойд може насрати собі в капелюха й одягти його собі задом наперед, — сказав Паркінс.

Він потоптав своє куриво об сходинку, дістав з кишені коробочку від «Сакретсів»²⁹, поклав туди недопалок і заховав коробочку назад до кишені.

— Де цей парубок, той письменник, живе?

— Там, у Єви, — сказав Паркінс. Він уважно роздивлявся свою поранену кутикулу. — Днями він їздив нагору, подивитися Дім Марстена. Дивний з лиця.

— Дивний? Тобто як це?

— Дивний та й усе. — Паркінс дістав пачку сигарет. Сонце лагідним теплом вчувалося на його обличчі. — Потім він поїхав до Ларрі Кроккета. Хотів собі винайняти те обійстя.

— *Марстенове* обійстя?

— Еге.

— Він шо, прибацаний?

— Може, й так. — Паркінс змахнув муху в себе з коліна штанів і задивився, як вона задзижчала геть вдалину цього яскравого ранку. — Друзяка Ларрі мав доста клопоту останнім часом. Я чув, він поїхав продавати ту «Громадську Балію»³⁰. Фактично, продав її ще 'кийсь час тому.

— Шо, оту стару самопральню?

— Еге.

— Кому б це туди схотілося шось ввіпхнути?

— Хтозна.

— Ну, — Ноллі підвівся і знову підсмикнув на собі ремінь. — Гадаю, прокатаюся я містом.

— Прокатайся, — сказав Паркінс і закурив нову сигарету.

— Хочеш, разом?

— Ні, я, либонь, іще трохи посиджу тут.

— Окей. Бувай.

Ноллі спустився сходами, загадуючись (і то не вперше), коли ж Паркінс вирішить вийти на пенсію, щоби йому, Ноллі, взятись за цю роботу на повну ставку. Ну як, заради Бога, хтось може винюшити злочин, сидючи на сходах міської управи?

Паркінс дивився, як той іде геть, з лагідним відчуттям полегшення. Ноллі був хорошим хлопцем, але жахливо затятим. Він дістав кишенькового ножичка, розкрив і знову почав подрізати собі нігті.

4

Єрусалимове Лігво отримало статус міста у 1765-му (через дві сотні років по тому воно святкувало свій ювілей феєрверками й гульбищами у парку; від кинутого кимсь бенгальського вогню на малій Деббі Форестер загорівся костюм індіанської принцеси, а Паркінсу Гіллеспі довелося запроторити до місцевої арештарні шістьох парубків — за появу п'яними в громадському місці), за повних п'ятдесят п'ять років до того, як у результаті Міссурійського компромісу Мейн став штатом³¹.

Містечко отримало таку дивну назву завдяки доволі прозаїчному випадку. Одним з найперших мешканців цієї місцини був непривітний, цибатий фермер на ім'я Чарлз Белкнеп Теннер. Він тримав свиней, і одна з його свиноматок звалася Єрусалимою. Одного дня, просто під час годівлі, Єрусалима виломила ся зі свого сажу і втекла в сусідній ліс, де здичавіла й набралася люті. Після того Теннер роками відлякував дітлахів від свого обійстя, перехилившись через хвіртку й крякаючи зловісним тоном чорного ворона: *«Якшо хоче, теє, свої кишки зберегти в ваших пузах, гуляйте, теє, подалі від Єрусалимового лігва в тутейшім лісі»*. Це застереження вкоренилося, відтак і назва. Заледве це щось доводить, хіба те, що в Америці навіть свиня може претендувати на безсмертя.

Головну вулицю, попервах відому як Портлендський поштовий тракт, було названо на честь Елаеса Джойнтера у 1886 році. Джойнтер, член Палати представників упродовж шести років (до своєї, спричиненої сифілісом, смерті у п'ятдесятивосьмирічному віці), найближче відповідав образу осіб, якими могло пишатися Лігво, — за винятком свині Єрусалими та Перл Енн Баттс, яка у 1907 році втекла до Нью-Йорка, щоб стати одною з «Дівчат Зігфельда»³².

Брок-стріт перетинала Джойнтер-авеню в самісінькому центрі, і то під прямим кутом, а територія самого міста мала майже круглу форму (хоча дещо сплюснену на сході, де його межею були звиви Роялової річки). На мапі ці дві головні вулиці надавали місту вигляду, вельми схожого на телескопічний приціл.

У північно-західному квадранті цього прицілу містився північний кут Лігва, найбільш лісиста частина міської території. Там була підвищена місцина, хоча нікому, окрім хіба що якогось мешканця Середнього Заходу, вона не здалася б надто високою. Помережані старими трелювальними просіками, втомлені старі пагорби звільна спускались до самого містечка, а на останньому з них стояв Дім Марстена.

Більша частина північно-східного квадранта була відкритим полем — сіножаті, тимофіївка та люцерна. Тут текла Роялова річка, стара річка, що сточила свої береги майже до базового рівня ерозії. Вона пропливала під невеличким дерев'яним мостом Брок-стріт і пласкими, блискучими вивертами віддалялася на північ, поки не входила у місцевість біля північних кордонів міста, де під тонким шаром ґрунту близько залягав твердий граніт. Тут вона протягом мільйона років прорізала п'ятдесятифутові кам'яні скелі³³. Діти прозвали те місце П'яним вибриком, бо кілька років тому Томмі Ретбан, брат-п'яниця Вірджа Ретбана, шукаючи собі місця відлити, гайнув з кручі. Роялова напувала забруднену фабриками Андроскогін³⁴, але сама ніколи не була брудною; єдиною промисловістю, якою могло похвалитися Лігво, була місцева лісопильня, тепер давно закрыта. Звичним видовищем у літні місяці були рибалки, які закидали свої вудки з мосту Брок-стріт. Рідко траплявся день, коли комусь не щастило витягти з Роялової свій мінімум.

Найгарнішим був південно-східний квадрант. Там земля знову йшла вгору, але не було ніяких гидотних плішин від пожежі чи будь-якої руйнації верхнього шару ґрунту, яку зазвичай залишає у спадок пожежа. Лани по обидва боки Гріффенського шляху належали Чарлзу Гріффену, найсоліднішому фермеру-молочареві на південь від Меканік-Фоллз³⁵, а зі Шкільного пагорба було видно велетенську стодолу Гріффена з її алюмінієвим дахом, що сяяв на сонці, неначе якийсь монструозний геліограф. Були в цій околиці й інші ферми, а також чимало будинків, куплених білими комірцями, які їздили на роботу в Портленд або Люїстон. Інколи восени, стоячи на верхівці Шкільного пагорба, можна було чути духмяні запахи випалюваних полів, а ще побачити той, неначе іграшковий, трак Добровільної пожежної команди Салимового Лігва, готової до втручання, якщо щось піде на зле. Урок 1951 року люди тут пам'ятали добре.

Неначе приміський пояс астероїдів, південно-західний кут колись почали осаджувати трейлерники і все, що йде разом з ними, на кшталт старих поламаних машин на бетонних блоках, гойдалок із шин на пошарпаних линвах, зблисків пивних бляшанок біля стежок, виношеної праної білизни на мотузках між принагідних жердин, достигнутого смороду нечистот з абияк змонтованих хімцистерн. Будинки на цьому присілку були кривими ріднею дров'яним сараям, але майже над кожним манячила телевізійна антена і більшість телевізорів у них були кольоровими, купленими в кредит від Гранта або Сіерза³⁶. Звичайно на подвір'ях цих халуп і трейлерів було доста дітей, іграшок, пікапів, снігоходів та мотоциклів. Деякі трейлери були добре доглянутими, але в більшості випадків це здавалося зайвим клопотом. Кульбаби й відьми трава росли вище щиколоток. Там, при самій межі міста, де Брок-стріт перетворювалася на Брок-роуд, стояв заклад «У Делла», де грали приїжджі музиканти — по п'ятницях рок-н-ролові гурти, а по суботах ансамблі кантрі-енд-вестерн. Одного разу, у 1971 році, цей заклад згорів, але був відбудований. Для більшості містечкових «ковбоїв» з їхніми подружками це було улюблене місце відвідин, щоб випити пива або утнути бійку.

Телефонний зв'язок здебільшого забезпечували лінії з блокіраторами на два, чотири або й шестеро абонентів, тому люди завше мали про кого побалакати. В усіх маленьких містах скандал

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ